

ОСОБЛИВОСТІ ВИВЧЕННЯ ЛІРИЧНИХ ТВОРІВ Г.С.СКОВОРОДИ В ШКОЛІ

Життя і творчість Г.С.Сковороди були і з предметом глибокого дослідження науковців, філософів, літературних критиків. Постійно досліджується жанрова різноманітність творчості Г.Сковороди в зв'язку з її тематикою та ідейною спрямованістю. Мета цієї статті – відзначити особливості вивчення творів Г.Сковороди у школі.

На першому уроці вчитель ознайомить 9-класників з біографією письменника і коротко розповість про Козво-Мгілявську академію – єдиний на той час вищий навчальний заклад на Україні, в якому Сковорода здобув ґрунтовну гуманітарну освіту, про вплив історичних обставин ХУІІІ ст. на формування його світогляду.

Після вступу проводимо огляд лірики поета, 9-класники пригадують, що лірика – це рід літератури, в якому письменник через власне свідоусприймання "і розуміння особистого"я" прагне зрозуміти навколишній світ і своє місце в ньому Сковорода створив різноманітну за жанрами лірику.

30 поезій, що ввійшли до збірки "Сад божественних пісней", Сковорода називав піснями, але вони не однотипні за жанровими ознаками й особливостями. Є серед віршів поета і власне пісні, в яких він оспівує природу рідного краю, виповідає свої почуття/пісні 3, 13, 18, 19, 21, 29/.

Серед віршів Сковороди є оди, в яких прославляється воля та виразники її і викривається деспотизм тиранії /пісні 9, 12, 14, 20, "De Libertate"/.

Ода Сковороди "De Libertate", яка не ввійшла до збірки "Сад божественних пісней" і дата написання якої невідома, дає змогу вчителю підготувати 9-класників до розуміння поняття романтизму, що розкривається під час вивчення творчості П.Куліша, Т.Шевченка.

Далі знайомимо учнів з іншими жанрами лірики Сковороди, зокрема з панегіриком /пісні 25, 26, 27/, з кантом /пісні 1, 4, 5, 6, 7, 8, 17/ які близькі за своєю ритмомелодикою до романсів, але за змістом наповнені євангельськими мотивами, де образ Христа як ідеал людини доброї, волелюбної, самовідданої, внутрішньо красивої.

У збірці є поезії, що являють собою, так би мовити, чисті зразки медитативної лірики /пісні 11, 23, 24, 28, 30/.

В них поет вдається до роздумів про високе призначення людини на землі; бо людина безмежна духом більше, ніж води і небо; про потребу ~~свідомого~~ ставлення до швидкоплинного часу; про неперехідну цінність людської мудрості й примарність багатства; про необхідність для людини задовольнитися скромним життям, спираючись на таку надійну силу, як розум.

До кантив дуже близькі за своїми жанровими ознаками псалми / пісні 2, 15, 16, 22 /, для яких поет використав релігійні мотиви, трансформувавши їх у напрямі зближення з вічними темами життя і смерті, змісту людського буття.

При всій жанровій різноманітності ліричним творам поета притаманна й певна спільність. Усі вони відзначаються високими реєстрами, переважно риторичною інтонацією, бо в радості і журбі поет завжди був пристрасний і запальний.

Поезія Сквороди властива наспівність, до якої й прагнув автор, на яку вивазав, виявивши свої твори піснями.

Отже, вивчення ліричних творів Г. Сквороди в школі має ряд особливостей: глибоке проникнення в духовний світ письменника, осмислення широкого світогляду та етико-гуманістичних позицій філософа; жанрова різноманітність — вірші, пісні, оди, панегірики, канти, псалми, медитації; вміння донести до учнів систему символів, яка бере початок із античної міфології та творів античних авторів, із біблійної символіки та рідного фольклору.

Слід відзначити і донести до усвідомлення школярів, що Скворода належить до когорти мислителів, спосіб життя якого багато в чому гармонув з його вченням. Прагнення до духовного самовдосконалення, досягнення вершин людського духу, що було доступно освітаній ним "істинній людині", — це зміст життя Сквороди.

У сучасників і нападків викликала й буде викликати подив і захоплення незвичайність долі Сквороди, і тому біографія поета для учнів повинна стати захоплюючою сторінкою боротьби з авторитетами, зразком мужнього служіння народу і нагадування про безсмертні образи народних правдолюбів.